Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 21 (566). Wilnia, Niadziela 13 Traŭnia 1934 h. Hod X (XVIII).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zal., na paŭhoda — 2 zal., na 3 miesiacy—1 zal. Zahranicu ŭdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Дварцовы пераварот.

Дварцовым пераваротам называе гісторыя такія здарэньні, калі прыдворныя якога цара, ці караля, дарогай змовы адпіхаюць ад улады нямілых сабе асоб, а ставяць тых, якія ім прыемныя. Такім дварцовым пераваротам можа быць названа і кожная зьмена ўраду парляментарнага, але зьмена не дарогай праўнай, а дарогай розных патаемных інтрыгаў і змовы. Гэткія палітычныя перавароты называюцца дварцовымі, бо значэньне іх звычайна ня выходзіць за сьцены двара, у якім яго зрабілі і не датыча звычайна ніякіх грамадзкіх інтарэсаў, апрача тых груп людзей ці асоб, якім асабіста пераварот гэты быў патрэбны.

Апошнім часам — бяз ніякага грамадзкага значэньня — стаўся падобны «дварцовы пераварот» у беларускай віленскай групкі, што інтарэсы беларускага народу бачыць у супрацоўніцтве з польскімі так зв. памаёвымі (марш. Пілсудзкага) ўрадамі. У выніку гэнага «перавароту» з аднэй невялічкай групкі беларускіх і — небеларускіх — мяшчан, польскіх угадоўцаў, стварыліся ящчэ меншыя дзьве групкі. На чале аднэй групкі стаіць А. Луцкевіч і пара асоб, а на чале другой стаіць Р. Астроўскі і так-жа пара асоб.

Група беларускіх угадоўцаў, як да свайго падзелу ў беларускім — а так-жа і ў небеларускім — грамадзянстве ніколі ня была ўважанай за групу сапраўды грамадзкую, так тым больш пасьля падзелу ні адна з яе часьцін за такую ўважацца ня можа. А гэта дзеля таго, што ў павадырох беларуска-польскай угоды, бяз увагі на тое, да якой групы яны сяньня належаць, апрача асабістых комбінацыяў, ніколі ня было ніякай грамадзкай палітычнай ідэолёгіі. І з гэтага боку яны так добра ведамыя беларускаму грамадзянству, што ў грамадзянстве гэтым іх многія нават і поленофіламі не называюць, — бо чэснае і адкрытае, прыносячае карысьць беларускаму народу, полёнофільства магло-б быць ідэйным—а проста завуць прынцыповымі опортуністымі, якія «працаваць» могуць хоць з самым чортам, абы ён толькі даў ім грошы выдаваць газэту — ўсёроўна якога кірунку — і абы яны пры гэнай газэце маглі жыць сабе спакойна. Аб гэтым вымоўна гавора прошласьць і сучаснасьць павадыроў беларуска - польскай угоды.

Мы, як і ўсё іншае беларускае незалежнае грамадзянства, да беларускіх полёнофілаў-угадоўцаў, як да кірунку негрaмадзкага, адносімся нэгатыўна. Мы, праўда, разумеем, што калі-б у беларускім грамадзянстве ў Зах. Беларусі былі розныя палітычныя арганізацыі, якія рознымі дарогамі, але ішлі-б да аднэй мэты, да дабра беларускага народу, дык для справы беларускай гэта толькі памагло-б. Але гэта толькі тады, калі-б гэныя арганізацыі былі сапраўды грамадзкімі, незалежнымі ад пануючага ўраду. З беларускімі-ж полёнофіламі ёсьць якраз наадварот. Яны „будуюць" долю Беларусі на супрапоўніцтве з польскім пануючым урадам. Вось-жа гэта глыбока прынцыповая справа і розьніць нас і ўсё незалежнае беларускае грамадзянства з беларуска-польскімі ўгадоўцамі. Праўда, самі староньнікі беларуска-польскай угоды стараюцца апраўдаваць сваю «палітыку» тэй работай, якую яны праводзяць пры помачы гэтай палітыкі. Да гэнай работы «здабычаў» належаць, ведама: гімназія, ТБА і «Род. Край». Вось-жа гімназія, якую паляком цалком аддалі на ўласнасьць самі-ж беларускія полёнофілы, сяньня ня ёсьць беларускай ані фактычна, ані ідэова. Аб карысьці для беларускага народу з гэткай «беларускай» гімназіі, здаецца нам, прысуд гісторыі будзе суровы.

Аб ТБА, як аб арганізацыі, і гаварыць ня прыходзіцца. Гэта ёсьць пляцоўка, створаная прадусім для конкурэнцыі з беларускім адраджэньнем.

«Родны Край» урэшце ёсьць «здабычай» для тых, што пішуць у ім. І толькі. Шмат там заўсёды было (за часоў Лупкевіча) злоснай і пустой лаянкі беларускага незалежнага грамадзянства, а ніколі ня было нічога сапраўды беларускага, ідэолёгічнага, шмат у ім ёсьць і цяпер (часы Астроўскага) лаянкі і паліцэйскіх даносаў на нас, як на незалежную палітычную думку, а так-жа шмат грызьні асабістай, але дарэмна там чытач шукаў-бы думак аб адраджэньні беларускага народу на ўсіх яго этнографічных землях, дарэмна чытач шукаў-бы там голасу ў абароне беларускага народу пад Польшчай.

Але запытайма ўрэшце, чымжа скончыцца гэны «дварцовы пераварот» беларускіх угадоўцаў, хто там аканчальна пераможа, чый будзе верх?—Вось жа сяньня ведама толькі тое, што гэны верх і Астроўскага і Лупкевіча. Першага «верх» тут у Вільні, а другога — куды ён нядаўна выяжджаў — у Варшаве. У выніку гэтага ўзаемнага выйграша, Астроўскі будзе выдаваць — ці лепш сказаць: за яго будуць выдаваць — „Родны Край", а Луцкевіч будзе пасаджаны ў музэй, дзе будзе з месяца на месяц перакладаць старыя рэчы, аж покуль яны ад гэтага частага „руху" ня „зьнішчацца" і ня выйдуць з „употребления".

А ў апошнім выніку гэтай «дварцовай» палітыкі беларускіх полёнофілаў будзе шкода для беларускага народу і сумны канец іх самых як палітыкаў і як грамадзкіх дзеячоў. Гэтак бывае заўсёды, што людзі бяз ідэолёгіі і такія-ж арганізацыі зьядаюць самі сябе.

Бадай год таму (23.V.33) „Бел. Крыніца" ў артыкуле „**Białorusini-Polacy**" дала даволі шырокую і грунтоўную характэрыстыку беларускіх полёнофілаў і іх работы, падчырківаючы ўсю іх шкоднасьць для бел. народу, фікцыйнасьць іх працы і ідэовую пустату. Год, што дзеліць нас ад гэнага артыкулу, ёсьць сяньня вымоўным сьведкам праўдзівасьці нашай крытыкі бел. полёнофілаў. Надта магчыма, што, ящчэ год і нават крытыкаваць ня будзе чаго, бо гэтыя сяньняшнія беларускія полёнофілы, як метка выразіўся адзін паляк, «за костачку загрызуць самі сябе на сьмерць».

КАМУНІКАТ.

Прэзыдыум Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, згодна з Рэгулямінам, гэтым апавяшчае абнаўленьне Беларускага Нацыянальнага Камітэту на 1934-35 год.

1) Усе беларускія арганізацыі і інстытуцыі павінны да дня 20 траўня с. г. выдэлегаваць сваіх прадстаўнікоў у Нац. К-тэт на 1934-35 год: палітычныя па 3-х, а ўсе іншыя па—2-х, паўнамоцтвы каторых з дакладнымі адрасамі прадстаўнікоў пераслаць у Прэзыдыюм Бел. Нац. Камітэту.

2) Беларускія арганізацыі, якія не належаць да Бел. Нац. К-ту, а жадалі-б прыняць участие ў агульна беларускай рэпрэзэнтацыі, згодна з арт. 2 Рэгуляміну БНК, павінны да дня 20-га траўня с. г. падаць заяву Прэзыдыюму Нацыянальнага К-ту аб уступленьні ў Беларускі Нацыянальны Камітэт.

3) Прадстаўнікі беларускіх арганізацыяў, выдэлегаваныя ў Нац. К-тэт на 1934-35 год павінны сабрацца на Агульны Сход абноўленага К-ту дня 23 траўня с. г. а гадз. 5 веч. у залі БІГіК — Завальная 1—1.

Вільня, 10 V.1934. *Прэзыдыюм Бел. Нац. К-ту*

Нельга маўчаць.

Уладары царскае Расеі, затушываючы частыя галадоўкі сярод сялянства, акрэсьлівалі гэтыя прыкрыя зьявішчы словам „недоедание." — Голада не наблюдается — мужики лишь недоедают,— данасілі у сваіх „вѣрноподданнических" рапартах губэрнатары вышэйшаму начальству. І ня вельмі рупіліся з падсылкаю „недоедающему мужичку" крыху тухлага жыта або гнілой бульбы. Калі-ж галодны мужык бунтаваўся, дык, каб яго „супакоіць," наказдзілася рада — галодных „усмиряли..."Хаця галодната маскаля і ня лёгка было ўгаманіць, але „вѣрные" „семёновцы" або казакі хутка з імі спраўляліся.

Беларускі-ж „мужычок", ведамы са сваей пакоры і прыгнечанасьці, ціха перанасіў голад і мала з ім мела клопату царская ўлада. Калі-ж вясковыя могілкі папаўлічваліся новымі крыжамі, дык гэта нікому нічога ня шкодзіла.

Гэтак рэагавала на голад царская ўлада. Інакай рэагавала лепшая расейская інтэлігенцыя і паступовая прэса. І толькі ім, гэнай інтэлігенцыі і прэсе, трэ' было дзякаваць, што яна—ня глядзячы на цяжкія перашкоды і драконаўскую цэнзуру—гэраічна адкрывала праўду аб голадзе і за гэную праўду гэтак сама гэраічна йшла пакутваць на ссылкі і ў вастрогі.

Але гэта даўно было. Мала хто ўжо аб гэтым помніць...

Польская прэса ужо не аднойчы, але з відавочнаю неахвотай, сьцьвярджае прыкрае зьявішча „пагрозы" голаду ў паўночна-ўсходніх паветах Заходняе Беларусі. Паводле тае-ж прэсы гэтая „пагроза" датуецца йшчэ ад 1928 году і выклікана частымі неўраджаямі і разумеецца — агульна ведамай хваробай — крызысам. Орган віленскіх манархістаў — „**Słowo**," гаворачы аб цяжкім палажэньні „**Kresów Wschodnich**," называе гэтае прыкрае зьявішча нармальным, прызнаючы аднак, што ў леташнім годзе прыняло яно ўжо размеры „анармальныя."

Шукаючы прычынаў неўраджаяў, буржуазная польская прэса знаходзіць, што віною іх былі неспрыяючыя атмасфэрычныя варункі — благое надвор'е. Але паводле-ж тае прэсы ня толькі трэ' вінаваціць пагоду, бо—напрыклад — карэспандэнт кракаўскага „Ilustr. Kur. Codz.," аб'яжджаючы у 1932 г.

Нясьвіжчыну, прыпісвае абяднень- не беларускае вёскі крызысу. Гэ- ны пан, правандраваўшы па Нясь віжчыне, з сумам сьцьвердзіў, што на'т „пана Нясьвежчыны“ — князя Радзівіла, дацяў крызыс, бо аж змусіў яго зьменшыць лік сваіх шматлікіх слугаў і распарцэляваць некалькі фальваркаў. Адведваю- чы-ж „паноў“ на пяці дзесяцінах, той-жа карэспандэнт мусіў прызнаць, што ва ўсіх рэдкім гасьцём бывае на стале хлеб, а іхныя „абшары“ так задоўжаны, што перасталі быць уласнасьцю.

Але ўсьлед за грознымі вестка- мі аб бядзе беларускага сярмяжніка і аб „пагрозе“ голаду ў паўноч- на-ўсходніх паветах Заходняе Беларусі, польская прэса пацяшае, што ўхуткім часе маюць надыйсьці тран- спарты са збожжам і іншымі пра- дуктамі ў Вільню і другія мясцы нашага Краю, каб прадаць(!) іх безработным і галодным.

Толькі тыя, што прывыклі гля- дзець на беларускага сярмяжніка, як на лазовы куст, у пераканаьні, што яго можна без канца выця- рэбліваць, а ён, пушчаючы са сва- іх карэньняў атожалы, будзе жыць, могуць са спакоем задаволеных і сытых людзей дэклямаваць на ста- ронках буржуазнае прэсы аб „па- грозах“ голаду беларускаму мужы- ку, як і аб тым, што гэная „пагро- за“ датуецца ўжо ад 1928 г. Забы- ліся, што карэньні, пазбаўленыя патрэбных сокаў, рана ці позна страцяць жыцьцёвую сілу. Не ад- нойчы перажываючы розныя ліха- лецьці, выхадзіў з іх беларускі сярмяжны народ хаця і аслабле- ным, але трывалым і здольным да змагання з мачыхай — доляй. За- пусьціўшы глыбака карэньні ў ма- ці—зямельку, хоць і вузак ягоны быў шнур, даваў сябе неяк раду. Сёньня-ж, давядзены да абяднень- ня і голаду, пакінуты на ласцы ма- чыхі—долі, бязсільна апушчае ру- кі. І гэныя весткі аб „пагрозах“ го- ладу, аб бядзе беларускае вёскі, выходзячая з зацішных кабінэтаў, тутака, у панурым жыцьці галада- ючае вёскі, выглядаюць на злосныя жарты. У той час, як адбываюцца спрэчкі: што больш прычынілася да бяды—благое надвор'е ці кры- зыс, —на працягу пяці гадоў гэтая вёска, пазбаўленая помачы, дажы- вае сваймі апошнімі сокамі. І ці ёсьць сёньня патрэба пераконваць беларускага сярмяжніка, што галод- ная прычына, крыючая ў сабе сы- стэму ненармальных і злосных аб- ставін, давяла яго да нябывалага абяднення і голаду? Прычына гэ- на ўсім ведама і мы яе па імені не называем, бо, з ведамых прычын, назваць ня можам. Аднак маўчаць аб гэтым усім ня можна.

Антон Паддубіч.

Źjezd litoŭskaha haspadarčaha T-wa.

3.IV sioł. h. u Wilni adbyŭsia hadawy Źjezd Lit. Hasp. T-wa. Paśla adkryćcia Ziezdu i wybaru prezydyju- mu, Źjezd pradusim pryniaŭ nowych kandydataŭ u siabry T-wa likam 100 čaławiek.

Z dakładu ŭradu dawiedwajemsia, što T-wa arhanizuje hurtki, jakich pa siołach našaha Kraju maje 57. Adnak zarehistrawanych uładami jość tolki 14, a reśty ŭłady nie paćwiardžajuć.

Wobak z hurtkami T-wa maje tak- ža kooperatywy: 9 spažywieckich i 2 wytworčyja. Apračа hetaha jašče ar- hanizujucca: try kooperatywy spažy- wieckija i try małačarni.

T-wa siarod swaich siabroŭ, pry pomačy instruktaroŭ —adumysłoŭcaŭ, wiadzie praświetnuju pracu praz ad- pawiednuju literaturu i lekcyi. Tak napr. u mnohich hurtkoch byli lekcyi na hetkija temy: jak naładzić chatniu- ju haspadarku i jak pryhataŭlać i za- chawać miasa, ab aharodnictwie i sa- dawodztwie, a tak-ža ab uprawie ziamli.

T-wa starajecca ab palepšańni žy- wioły, a tak-ža pošaru. Z hetaj metaj byŭ arhanizawany konkurs karmowych burakoŭ i kareńnieplodaŭ ahułam. U konkursie pryniało ŭdzieł 735 haspa- daroŭ siałan: z Świancianskaha paw.— 221, z Trocka-Wilenskaha — 395, z Lidzkaha i inšych — 119.

Duža cikawymi byli na Źjeździe dakłady delehataŭ. Dakłady hetyja na- rysawali prad Źjezdam, praŭda, sumny, ale praŭdziwy i dawoli poŭny ab raz sučasnaha haspadarčaha pałažeńnia litoŭskich sialan.

Paśla dakładaŭ z miascoŭ adby- lisia wybary i ŭreście lekcyja i wol- nyja prapazycyi. Lekcyja adbyłasia ab tym, jak praktyčniej haspadarawać, jak lepš wyrablać ziamlu i jak jaje hnaić.

Z wolnych prapazycyjaŭ pryniaty nastupnyja: 1) staracca legalizawać usie isnujučyja hurtki i ŭsiudy zakła- dać addzieły haspadarčaha tawarystwa; 2) pašyrać dziejnaść T-wa tam, dzie jość małaświedamych litoŭcaŭ i asab- liwa tam, dzie ahułam jość ich mała; 3) arhanizawać kooperatywy, paddzier- žawać swoj handal i prystupić da skupliwańnia tawaraŭ wyrabu haspa- daroŭ sialan; 4) u Wilni załažyć ko operatywu i skład tawaraŭ; 5) wobak z kooperatywami zakładać i małačar ni; 6) na kiraŭnikoŭ kooperatywaŭ i małačarniaŭ šukać ludziej kwalifika- wanych i świedamych sprawy; 7) asab- liwuju ŭwahu źwiarnuć na sadawodz- twa; 8) paddzieržawać paŭstaŭšuju ŭ Wilni fabryku skury „Skura“, usiudy zachwalajučy jaje wyrab.

Ahułam na hetym Źjeździe litoŭ- skich haspadaroŭ było parušanych i abhaworanych šmatważnych i biez- adkładnych spraŭ.

Źjezd hety dla nas biełarusaŭ pa- winien być prykładam i zaachwočań niem da pracy na tak u nas strašna za- puščanaj haspadarčaj niwie. Pracu haspadarčuju ŭ nas, jak wiedama, wia- dzie z wialikim nakładam enerhii i wiedy „Samapomač“. Astajecca tolki kala časopisi hetaj hurtawacca i słu- chać jaje radaŭ.

P. Łuhanowič.

Biełaruska-polskija ŭhadoŭcy pierastaralisia.

„Maniuška—wialiki piaśniar Polš- čy“. Pad takim zahałoŭkam kiraŭnic- twa b. biełaruskaj himnazii ŭ Wilni abjawiła ŭ sanacyjnaj presie ab re- feracie-kancercie ŭ murach tej-ža him- nazii, jaki adbyŭsia niadaŭna. Sabra- lisia wysokija pratektary i roznyja in- šyja „apiakuny“ biełaruskaha školnic- twa, kab na ŭłasnyja wušy pačuć, jak heta biełaruskija sanatary ŭmiejuć wy- rakacca swajho nacyjanalnaha hona- ru, panižacca, i padlizywacca pierad panami pałažeńnia.

Abjaŭlajučy biez zaściarohaŭ Sta- nisława Maniušku pieśniarom Polščy“ dakładčyk ličyŭ patrebnym u kancy dabawić, što ŭ twórčaści wilenskaha kompozytara jość i narodny element biełaruski. Nu prosta Ameryku adkry- li! A toje, što Maniuška wyhadawaŭ- sia na wioscy pad Mienskam (Ubiel), pachodzić z biełaruskaj šlachty, i na- pisaŭ šmat tworaŭ da biełaruskich tek- staŭ W. Marcinkiewiča, ab hetym usim ni hu hu.

„A słona to i nie prymietili“! Treba dumać, nia prymiecili tolki ta- mu, bo ŭważali, što biełaruskaść Ma- niuški mahła-b nie padabacca na- čalstwu.

Z nahody hetaha skandału, warta prypomnić, što ab sabie pisaŭ *sam Maniuška.*

U „Tygodniku Petersburskim“ ab swaim zborniku „Pieśni Domowe“ pi- saŭ Maniuška: „Wieršy staraŭsia ja wybirać z najlepšybh našych poetaŭ, a imienna piesienki sielskija (piosnki sielskie), a tak-ža wiaskowyja pieśni z nad Niomanu pamiaćsiŭ ja, buduču prakanany, što hetyja poetyckija two- ry najbolej na sabie pakazywali cha- rakter i achwarboŭku kraju,... a što jość narodnaje, krajowaje, miascowa- je, što jość wodhukam dziciačych ha- doŭ, nikoli žycharom ziamli, na jakoj radzilisia i wyraśli, padabacca nie pierastanie. Pad upływam takoha nat- chnieńnia ŭkładalista maje śpiewy, choć źmiaščajuć u sabie roznaha ro- du muzyku, adnak imknieńnie i cha- raktar majuć krajowy“ (Zdzisław Ja- chimecki. „Stanisław Moniuszko“).

Pišučy da znajomych waršawia- kaŭ, Maniuška wyražajecca: „mieŭ ja ćmychnuć da wašaj stalicy“ (hl. tam- ža). Jak bačym Waršawu wialiki „piaś- niar Polšču“ nia ličyŭ za swaju sta- licu.

Dla nas adnak najważniej toje, što Maniuška prajawiŭ świedamuju tworčaść biełaruskuju ŭ operetkach da biełaruskich słowaŭ Marcinkiewiča, a imienna „Sialanka“ (2 akty), „Nabor Rekrutaŭ“ i „Walka muzykоŭ“. „Sia- lanku“ adyhrali pieršy raz u Miensku ŭ 1852 hodzie, pryčym paŭtarali jaje ŭ nastupnych hadoch (hl. Al. Walicki. „Stanisław Moniuszko“, Waršawa, 1873.). Uspomnienyja twory mieli charaktar polska-biełaruski. Niawyklu- čana, što ŭ hetych tekstach Marcin- kiewiča pierawažała mowa polskaja, zatoje ŭwa ŭsich matywach Maniuški biezumoŭna pierawažaje element bie- łaruski, ab čym Maniuška wyrazna pryznajecca nawat na staronkach *pol- skaj* časopisi.

Para, kab my Biełarusy ab he- tym wiedali i ŭmieli zaniać adpawied- naje stanowišča da škodnickich wy- stupleńniaŭ našych uhadoŭcaŭ, jakija, treba dumać, nałažyli swaju „cenzuru“ na referat ab Maniušcy. Nia choćym bo wieryć, kab taki wydatny artyst i kompozytar, jak praf. Hałkoŭski, nia znaŭ hłybiejšych elementaŭ twórčaści našaha ziemlaka.

d.

Żałobnaje nabaženstwa ŭ 8-ja ŭhodki śmierci K. Swajaka.

Dnia 7.V.1934 h. u 8-ja ŭhodki śmierci biełaruskaha paeta Kazimira Swajaka ŭ kaściele św. Mikałaja ŭ Wil- ni adbyłosia žałobnaje nabaženstwa. Nabaženstwa adprawiŭ Ks. dr. St. Hlakoŭski, na jakim piajaŭ biełaruski chor pad kiraŭnictwam Alb. Stepowiča, brata pamiorŝaha paeta.

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

2)

* * *

Hanula Jakubicha žyła kutam u swajej siastry, Maryli Piatrowičychi. Maryla, z swaim mužam Ta- mašom i z maleńkaj — jašče ŭ kałyscy— dačuš- kaj, Julačkaj, žyli ŭ dzierawiannaj chacie pry Zam- kowaj wulicy, u miastečku Zawałocy. Mieli jany niewialičkuju haspadarku: čwiortku ziamli ŭ wašmi wuzieńkich, doŭhich šnuroch, katoryja byli raskida- ny pa ŭsich akaličnych paloch, jak kažuć: „za wa- čami“, hdzie susiedzi „pasusiedzku“ rabili sabie naŭzajem škody; śpiašalisia nawypieradki zžać i zwazić zboŭža z pola, kab druhija nia strawili i nia zhłumili. Za heta, praŭda, susiedzi nikoli, pasu- siedzku, nia sudzilisia; ale wielmi časta i krepka swarylisia i kalisia, taksama, „pasusiedzku“.

Tamaš dziaržaŭ zaŭsiody adnaho kania, a Ma- ryla — adnu karowu. Maryla, maładaja haspady- nia, saŭsim zawajawała swajho hluchawataha, ma- łamoŭnaha, ale pracawitaha muža, Tamaša. Z-pad žončynaj apieki Tamaš wychodziŭ tolki na Zapu- sty, kali padpiŭšy z niejkaj cikawaj, ale niepaniat- naj pieśniaj, waročaŭsia da chaty. Tady pačynała- sia wielmi cikawaja, a nawat časam duža strašnaja, scena, na katoruju Wincuś pahladaŭ, zaleźšy na piečč, z-za komina. Tamaš upadaŭ u mnohasłoŭje: dakazywaŭ usim u chacie i tałkawaŭ, što jon muž- čyna haspadar... „a ty, kaža, baba, i bolš ničoha! Wołas u ciabie doŭhi, a rozum karotki — dyk ty pawinna muža słuchać i maŭčać! „Każy: praŭda, ci nia praŭda?“ — źwiartaŭsia Tamaš da piečy, jak- by da jakoha razumnaha čaławieka. „Čuješ, kažy! čaho maŭčyš?“ — kryčaŭ Tamaš i tupaŭ nahoju.

Ale piečč maŭčała i Tamaš nia wiedaŭ, što rabić.

Wielmi źbiantežany, Tamaš stajaŭ pasiarod chaty, chistajučysia na niepasłušnych nahach. Wa- łasy skałmočany, wočy błudnyja, twar čyrwony, wusny raspaleny. Jon byŭ strašenna ŭzburany tym, što kali jaho nia było doma, biez jaho wiedama i pazwaleńnia, choć jon tut haspadar, — usio ŭ chacie pieramianilasia. Najpierš toje, što žonka — Maryla — čamuści zdurnieła: kryčyć, bjecca — ani jaje ździaržać, ani prakanać. I Hanula Jakubicha taksama štości nia tak... maŭčyć, uzdychaje, a na- wat płača... i nia wiedama čaho, bo ničoha nie ha- woryć. Chacieŭ Tamaš jaje supakoić i pahładzić pa haławie, dy jana tak adpichnuła jaho, što čuć-čuć nie pawaliŭsia. Ale najbolšaje było dziwa i złość, što ŭsie rečy ŭ chacie stali žywymi i pačali dura- čycca: piečč i sfa sfanialisia pa chacie, jak pjany- ja; stoł padskakiwaŭ na nahach, a celaja chata kru- žyłasia i tancawała, jak zwarjacieŭšy. Tamaš byŭ prakanany, što ŭsiamu winawata žonka Maryla i chacieŭ jaje dobra za heta prawučyć. A Maryla tymčasam hałasiła i kłała, na čym świet staić: to skakała da muža bicca, to adskakiwała na bok, ba- jučysia wializarnaha jahonaha kułaka.

Hetaja kamedyja paŭtaralasia akuratna kožny hod — na Zapusty; nawat časami dwa razy na hod: druhi raz pad wosień, kali Tamaš pradawaŭ, ci mianiaŭ kania. Nazaŭtra, bywała, Tamaš laniŭ- sia ŭstawać; časami nawat prabawaŭ spračacca z žonkaj, ale jana zasypała jaho celym hradam sło waŭ i zakidaŭ, dyk biedny Tamaš, nia majučy ŭča rašniaj adwahi, pakorna maŭčaŭ i ŭstupaŭ; nu, i pa- čynałasia tady zwyčajnaja historyja: supakoj u cha- cie i poŭnaje wierchawodztwa ciotki Maryli.

Hanula, nia majučy swajho kuta, chadziła pa čužych kwaterach u Zawałocy; apošnija hady dwa była kwaterantkaj u Maryli. Wincuś pilnawaŭ ciot- čynych kurej, pośle chadziŭ za druhoj drobnaj ska- cinaj i až narešcie stali haniać na pole łysuju ka- rowu z rabym ciałotkam.

* * *

Miastečka Zawałoka, jakich dziesiatki i sotni spatkaješ na Biełarusi, adno z tak nazywanych „še- rych“ miastečak, było raspałožana nad rečkaj Wa- łačankaj; mieła pasiarod wialiki kwadratowy rynak, čatyry doŭhija wulicy kryž-na kryž, dwa ci try wuz- kija, kosyja i krywyja zawułki; kala rynku ahramad- ny biełу kaściol z čyrwonym dacham; kryšku dalej taksama bieluju, kruhluju carkwu z zialonym da- cham, i jašče dalej z boku dźwie dzieraŭlanyja žy- doŭskija božnicy — dla dźwioch relihijnych party- jaŭ — chasidaŭ i misnahidaŭ. Carkwa była kališci unijackaj i ludzi žywa pomnili daŭniejšuju jednaść, kali było ŭsio roŭna, ci išci da kaściola, ci da carkwy: tady byŭ adzin Boh, adna wiera i... adzin narod. A ciapier usio toje zabyłasia i pieramiani- łasia.

Zawałockija wulicy byli pierachodnymi i pra- jezdnymi tolki letam: wiasnoj i wosieniaj byli pra- kłaćciem dla koniaŭ, dla kałos i dla padarožnych. Zrešta, piachotnyja chadzili harodami. Zimoj wuli- caj mała chto jeździŭ — jeździli praz pazahumieńni. Bałota panawała tut z prakon-wieku, choć na paloch była propaść kamieńniaŭ, katorych haspa- dary taksama kłali, jak u miastečku była nia- ščasnaje bałota.

Ale Zawałoka mieła taksama swaju krasu, ka- toraj tak bahata biełaruskaja pryroda, asabliwa, kali ŭmiełaja i pracawitaja ruka bywała ŭ zhodzie z he- taj matkaj-pryrodaj. Hetaja krasa najbolš wyjaŭla- łasia ŭletku, kali kožnaja nowaja chata, akružana wiankom zieleni, wyhladała jak maładucha, ustro- jenaja da ślubu; a staryja chatački prychrašywalisia taksama jak tyja swaci na wiasielle, abo ciotki, ci babuli, i widać było, što zawidywali tym maładu- cham ichnaj krasy i asabliwa hadoŭ.

Ech wy, hady maładyja! hady poŭnyja žyćcia i bujnaj wiasiołaści, kudy wy ŭciakajecie? Tak nia- daŭno i my byli maładymi, a hdzie-ž jana ciapier, taja naša junaść-maładaść? Tady to da čaławieka

Polšč i Sawiety

padpisali ŭmowu ab nienapadańni na 10 h.

5 h. m. ŭ Maskwie byŭ padpisany pratakoł, na padstawie jakoha dahetulešni dahawor ab nienapadańni pamiž Polščaj i Sawietami z dnia 25 lipnia 1932 h. pradoŭžany da 31 śniežnia 1945 h. Balšawiki pry hetym zajawili, što notu ichnaha kamisara Čyčeryna da litoŭskaha ŭradu z dnia 28.9.1926 h. nia treba razumieć tak' što byccam Sawiety miašajucca da ŭrehulawańnia terytoryjalnych pytańniaŭ zakranutych u henaj nocie.

Cikawa, jak praz 10 hadoŭ buduć balšawiki tłumačyć swaje ŭmowy padpisanyja ŭ 1934 h.?

SAWIETY I RELIHIJA.

Hazety padajuć, što pry Centalnym Wykanaŭčym Kamitecie SSRR była sarhanizawana stałaja kamisija dla sprawaŭ relihijnych kultaŭ pad kiraŭnictwam Smidowiča. U fakcie hetym bačać pačatak unormawańnia suadnosinaŭ pamiž relihijaj i dziaržawaj u Sawietach. — Tolki ŭ jaki bok usio heta „ŭnormawańnie" pojdzie?

Zydoŭskaja dziaržawa ŭ Angoli.

Sarhanizawanaja paśla suświetnaj wajny žydoŭskaja dziaržawa ŭ Palestynie pad pratektaratam Anhlii kaštawała i kaštuje dahetul šmat kłopatu dla hetaj apošniaj, bo suproć žydoŭ wielmi enerhična wystupili miascowyja palestynskija araby. Apošnim časam, kali ŭ samoj Arabii zaznačyŭsia ruch złučeńnia ŭsich arabskich ziamiel, što wielmi nie na ruku Anhlii, z Londynu pawiedamlajuć, što tam źjawiłasia dumka sarhanizawańnia žydoŭskaj dziaržawy ŭ partuhalskaj kalonii Angola, u paŭdzionna zachodniaj Afrycy (1.256 tys. kw. klm. i 2.125 tys. žycharaŭ). Nowaja dziaržawa była-b u federacyi z Partuhalijaj, a zasialili-b jaje 5 mil. žydoŭ, pierawažna z Niamieččyny, Polščy, Wuhorščyny i Rumynii.

U hetaj sprawie ŭžo wiaducca pierahawory sumysnaj žydoŭskaj delehacyi z partuhalskim uradam u stalicy Partuhalii, u Lissabonie.

Prajektam hetym žydoŭskija dziejačy chočuć zacikawić Lihu Nacyjaŭ i dabicca ad jaje mižnarodnaha pryznańnia.

Wajna ŭ Arabii.

Pamiž dwuma dziaržawami, Hedžas i Jemen razharełasia zaŭziataja wajna, jak dahetul—z wyraznaj pierawahaj Hedžasu, wojska jakoha, pad asabistym kiraŭnictwam sułtana Ibn Sauda, zaniało ŭžo značnyja abšary Jemena. Francuskija hazety pišuć, što mahčymaja pieramoha ŭ hetaj wajnie Hedžasu pahražaje Anhlii stratai całaj Arabii, a moža nawat i Iraku, kudoju jdzie suchaputnaja daroha ŭ Indyju. Treba taksama ličycca i z tym, što da pieramožnaha Hedžasu (Wialikaj Arabii) zachacieli-b dałučycca i araby Palestyny. Nie astalisia-b biaz recha hetyja wypadki chiba i ŭ Ehipcie. Adnym słowam, dla Anhlii chłopataŭ prybywaje.

Pawodle apošnich wiestak wojska Ibn Sauda zaniało stalicu Jemenu Hodeidu, dzie syn hedžaskaha sułtana Feisal abjaŭleny byŭ emiram Jemenu.

„Azija dla Azii".

Japonija, zaŭładaŭšy faktyčna za apošnija paru hadoŭ wialikimi abšarami na Dalokim Uschodzie i nia chočačy ni z kim hetymi zdabyčami dzialicca, abwieściła klič „Azija dla Azii!". Hety pastupak Japonii, reč jasnaja, zaniepakoiŭ balšawikoŭ, jak biespasiarednich susiedziaŭ Japonii na Dalokim Uschodzie. Niačujučysia adnak na siłach sami prociŭ Japonii wystupić, i razumiejučy, što ŭ padobnym pałažeńni apynulisia i inšyja wialikija dziaržawy, što ŭ susiedztwie Japonii majuć swaje kalonii, balšawiki pačali apošnim časam šukać padtrymki ŭ hetych-ža wialikadziaržaŭ, padskazwajučy im, što Japonii pamahaje Niamieččyna. Ci hetyja balšawickija sproby buduć mieć udaču, tymčasam niawiedama. Zatoje Japonija sapraŭdy raz-za-razam stanowicca haspadarom u Azii i wypichaje stul dahetulešnich panoŭ pałažeńnia— pierad usim anhličanaŭ i amerykancaŭ.

Brojde i Ganzburg.

Brojde i Ganzburg heta proźwiščy dwuch sawieckich žydkoŭ, jakija ŭ apošnich dniach narabili sawieckaj kultury wialikaha chłopatu i prosta skandału. Sprawa wyhladaje hetak:

Dwa sawieckija piśmieńniki: Ługin i Lubič-Košurow, choć mieli piśmieńnicki talent, nie mahli jaho wykarystać, bo byli padazronyja ŭ „nieblahanadiožnaści". Pisać adnak chacieli i pisali. Treba było tolki napisanaje wydać drukam. I woś im, „nieblahanadiožnym" pryšli z pomačču błahanadiožnyja Brojde i Ganzburg, jakija achwotna zhadzilisia čužyja twory padpisywać swaim proźwiščam, wydawać ich i... naturalna, zarablać na hetym intaresie wializnyja hrošy. Sprawa pajšła dobra, što imiony Brojdy i Ganzburga stali ŭważacca jak pieradawyja ŭ sawieckaj literatury... Až tut raptam „biada": linija tworaŭ usiož pačała wykazywać „uchił" ad Stalinaŭskaj „linii hieneralnaj". Pačałosia śledztwa, jakoje i wykazała, što ni Brojde ni Ganzburg aŭtorami raspašyranych tworaŭ susim nie źjaŭlajucca, dy što jany tut tolki sapraŭdnyja krywapiŭcy ludzkoha talentu i ludzkoha mazala. —

Hetak u sapraŭdnaści wyhladajuć sawieckija „świaciły" i „apostały nowych paradkaŭ".

Kolki maje być rasparcelawana ŭ nas ziamli ŭ 1935 h.

Polski ŭrad wydaŭ anahdaj rasparadžeńnie, z jakoha wynikaje, što ŭ 1935 hodzie na našych ziemlach maje być rasparcelawana z kazionnych abšaraŭ: u Biełastoččynie — 300 ha. (hektaraŭ), u Wilenščynie — 1.000 ha., u Nawahradčynie — 300 ha. i na Paleśsi — 3.000 ha., a z pryWatnych abšaraŭ: u Biełastoččynie— 2 200 ha., u Wilenščynie - 12.000 ha., u Nawahradčynie — 7.000 ha. i na Paleśsi — 10.000 ha.

Ličby, jak bačym, nie takija ŭžo małyja. Nadziejaŭ adnak wialikich pakładać nia možna, bo nia skazana, *chto hetu ziamlu maje dastać.* Z dahetulešniaj-ža praktykj možna spadziawacca, što miascowaje žycharstwa dastanie hetaj ziamli jaknajmienš. Zamiest ziamli, jakoj hetki adčuwajecca hoład, možna chiba chutčej spadziawacca nowaj fali polskaha wajskowaha i cywilnaha asadnictwa na našych ziemlach.

Roznyja wiestki.

З УКРАІНСКАГА ЖЫЦЬЦЯ.

Сьвята працы. Дзень 1-га траўня украінцы ў Львове адзначылі сходам сяброў т-ва „Супруга," на якім пасол О. Луцький меў вельмі цікавы рэфэрат. Ён між іншым заявіў, што украінская ўлада ў сваім часе абвесьціла дзень 1-га траўня Дзяржаўным сьвятам маладой Украінскай Дзяржавы, каб гэтак даць знаць, што украінскі народ хоча быць нацыяй працы.

Z POLŠČY.

Hadawy deficyt. Rachunkowyja padličeńni za 1933/34 hod wykazwajuć, što dachody Polščy za cely minuły hod wynosili 1 869 milj. zł., a wydatki — 2.206,3 milj. zł. Deficyt (niedabor) dziaržawy takim čynam wynosić kala **337 milj. zł.**

Piać wiceprezydentaŭ. Stalica Polščy Waršawa maje atrymać užo piataha wiceprezydenta. Usie jany ŭwiedzieny na padstawie rasparadžeńnia ministra ŭnutranych spraŭ.

I PPS-y „buracca". Na adbytaj anahdaj u Waršawie (5 6 V) sesii Rady PPS (polskaj socyjalistyčnaj partyi) zaznačyłasia roźnica pamiž dahetulešnim kiraŭnictwam partyi i h. zw. „maładymi". Paśla adychodu ad pracy takich kiraŭnikoŭ, jak Diamand, Perl, Dašynski (lečycca) i inš., siarod siabroŭ partyi pačali kryžawacca ŭpływy kamunistyčnyja, nacyjanalistyčnyja, ciažkaja taksama sprawa i z pytańniem žydoŭskim. Končyłasia narada, jak zaŭsiody ŭ PPS-aŭ bywaje, paławičnaściu. Pry wybarach samaŭradawych pastanawili PPS-y jšci samastojna; łučycca majuć tolki tam, dzie nacyjanalnyja „mienšaści" majuć zapeŭnienuju bolšaść(!).

Z ZAHRANICY.

Handlowyja chłapoty Anhlii. Anhlija ultymatyŭna damahajecca ad Japonii pačaćcia pierarwanych han-

ŭsio hawaryła i hreła i śmiajałasia... A ciapier?.. Tady śmiajałasia da ciabie pahodnaje nieba z jasnym soniejkam i śmiajałasia śpiełaje zbožža, chwalujučy na wuzieńkich pałoskach, jak-by tyja roznaćwietnyja stužački — na hrudziach dziawočych; śmiajałasia Wałačanka, mianiajučy koler wady na soncy; śmiajalisia miestačkowyja chaty... Ale asabliwa miła śmiajalisia — śmiecham ščyrym i zwonkim — maładzieńkija dziaŭčatki — krasa, žyćcio i hordaść biełaruskich miastečak i wiosak i jurliwym wočkam ščykatali za serca. Dyk woś, trapiŭšy ŭ takoje dziawočaje koła, čaławiek, choć-by byŭ ćwiordy jak kamień ci jak zakapturany manach — i to, bywała, spaławieje i ščyrwanieje, ab usim zabudzie i sam zaśmiajecca. A małady chłapiec, jak zahledzicca ŭ takija razśmiajanyja wočy, dyk miaknie, jak wosk na ahni, i nia bačyć, što ŭ tym wiasiołym wočku dziaŭčaci jość hłyboka skryty i zatojeny kručok, katorym jana planowa paluje na jahonaje wolnaje serca... Ech, wy hady maładyja! hdzie wy, hdzie wy?

(*d. b.*)

Dr. St. Hrynkiewič.

Krywaŭka.

Uletku krywaŭka nadta častaja chwaroba. Jak pakazwaje sam nazoŭ chwaroby, najbolš charakternaju ŭ joj budzie krywawaja wolnaść.

Chwaroba zaraznaja. Wyklikajuć jaje bakteryi, padobnyja da pałačak tyfusu. Henyja pačački (zawuć ich pałački šyga-kruza i Fleksnera) achwotna nadta rastuć u ziamli, na harodninie, na jhruškach, jabłykach, u wadzie. Uletku, kali ludzi pjuć šmat syroj wady dy jaduć frukty, pałačkam lohka łučyć da strawatraŭčych orhanaŭ. Pahlad adnača, što krywaŭka, ci ahułam wolnaść wyklikajecca niaśpiełymi fruktami, nadta daloki ad praŭdy. Na't naadwarot— siańnia z pamysnym wynikam u adumysłowych lakarniach-klinikach lečać wolnaść u dziaciej, dajučy im wyklučna jabłyki śpiełyja i niaśpiełyja. Dyk pryčynaju chwaroby buduć wyklučna bakteryjnyja pałački.

Nadta šmat znača tak ža i wada pry raspaŭsiudžwańni chwaroby. Heta z jeju bakteryi pływuć z adnaho miesca na druhoje, chaj tolki niechta wylije z niačystotami chworaha wadu ŭ takoje miesca, skul jana łučyć da rečki. Hetkim šlacham robiacca epidemii.

Biazumoŭna, što pobač z wadoju mohuć inšyja žyžki pieranosić bakteryi, prykładam małako. Na wioscy ŭ adnej chacie jość chwory. Haspadynia kiepska pamyła ruki dojučy karowu i ŭ małaku buduć pałački. Toje małako idzie da kooperatywy, dzie zrabili niekalkinaccać funtaŭ masła na druhi dzień. Uwa ŭsich źwituškach masła miecimiem bakteryi. Kožnaja z ich—wialikaje wohnišča zarazy. Na treci dzień chwareba budzie na druhim kancy ŭ wioscy, dzie haspapadr kupiŭ masła ŭ kooperatywie, adnačasna-ž u horadzie za 20 kilametraŭ, dzie zaniaśli masła pradać.

Bačym tutaka na prykładzie krywaŭki, jak lohka možna paškodzić i być pryčanaju chwaroby ci na't śmierci wialikaje kolkaści ludziej, dziakujučy niasumlennym adnosinam da niačystotaŭ adnaho chworaha.

Praz 3—8 dzion bakteryi ŭ taŭstych kiškach rastuć i prajaŭlajuć swaju prysutnaść nieachwotaju da jady, błahim smakam u rocie, kolkaju i burčeńniem u žywacie, niaroŭnymi wyparažnieńniami. Mahčyma, što i raptoŭna, časta z wialikaju trascaju, prychodzić wolnaść da 30—60 razoŭ ŭ paru. Wyparažnieńni pačatna redkija, potym u ich šmat ślizi, a jašče za paru dzion pajaŭlajecca kroŭ. Wyparažnieńni z wialikimi bolami. Ahulnaje samapačućcio wielmi błahoje, pobač z wolnaściu časta mučajuć chworych wanity z hikaŭkaju.

Chwaroba moža zaciahnucca na 4—5 tydniaŭ. Wielmi časta kančajecca śmierciaju.

Zaminać mohuć u azdaraŭleńni adnačasna wystupajučyja chwaroby sustawaŭ, narywy piečaniaŭ, zapaleńni brušnych bałonaŭ i h. d.

U chwarobie strawa wyklučna redkaja (poliŭki z mannaju krupoju i mukoju, harbata, ciopłaje wino, kanjak). Z lakarstwaŭ: *rycyna* i *kolamel* (rycyny 4 łyžki na dzień, kolamelu 2 paraški pa 0,15, wuhal źwiaryny (možna zrabić samomu, spaliŭšy ŭ piečcy kość dobra wymytuju i pakryšyŭšy jaje potym jak śled).

Na treci-čaćwierty tydzień—*tannina* 3—4 razy pa 1,0 (hrama). Pry nadta wialikich wyparažnieńniach z bolami—kapli na wolnaść — *T-ra opii* pa 15—20 kaplaŭ.

Chworaha treba, samo saboju jasna, addzialić najščylniej ad zdarowych. Toj, chto dahladaje chworaha, chaj rupicca jaknajbolš ab čyścini i chworaha i samoha siabie, inakš chwaroba raźlacicca, jak pažar u buru.

Najwažniej — heta rupicca, kab nie dapuścić da siabie chwaroby. Dziela hetaha nia jeści syrych fruktaŭ i harodniny, ci prynamsia, kali jany dobra nia wymytyja; wadu i małako pić tolki pierawaranyja; nahladać, kab studnia była čystaja. Ab zachwareŭšym na niešta takoje treba dałažyć najchutčej sanitarnym uładam ci najbližejšamu doktaru pawietawamu ci z rajonu. Jany ŭžo parupicimucca ab tym, što treba zrabić z chworym.

Грамадзяне! Закладайце Гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а дзе Гурткі Інстытуту ўжо ёсьць, узмацняйце іх дзейнасьць!

dlowych pierahaworaŭ, a nia wieračy napierad u zhodu Japonii, pryhatawałasia ŭžo da faktyčnaj handlowaj wajny, silna ahraničwajučy zhary kolkaść prywozu z Japonii nia tolki ŭ samuju Anhliju, ale i ŭ jejnyja kalonii jak azijatyckija, tak i morskija.

Ameryka baicca Japonii i absadziła wojskam Panamski kanał, u wakolicy jakoha adbywajucca ciapier wialikija marskija i pawietranyja wajennyja maneŭry. U maneŭrach prymajuć učaście 113 bajewych adzinak, pry asyście 310 bajewych adzinak pawietranaha flotu.

Uschodnia-Kitajskuju čyhunku balšawiki pradajuć japoncam. Pawodle dumki japonskich delehataŭ torh hety budzie ŭžo chutka dabity.

Začynili wiaśnianuju sesiju Kłajpedzkaha sojmu. Na paradku dnia naradaŭ aŭtanomnaha Sojmu ŭ Kłajpedzie (Litwa) anahdaj znašoŭsia punkt ab źmienie Statutu prawincyi. Ułady litoŭskija adnak stali na stanowiščy, što źmiena Statutu nie padlahaje kompetencyi Sojmu, u rezultacie čaho gubernatar Kłajpedy sesiju Sojmu začyniŭ.

60.000 sialan owacyjna manifestawała anahdaj u Lincu (Aŭstryja) na česć „małoha" Kanclera Dollfussa, jaki pry hetym skazaŭ wialikuju pramowu ab haspadarčych zdabyčach korporacyjnaha ŭradu Aŭstryi i jejnych suadnosinach z Niamieččynaj. Haspadarčaje pałažeńnie kraju stała papraŭlajecca. Ličba biezrabotnych źmienšyłasia na sto tysiač čaławiek.

Napad na anhlickaha hubernatara u Bengalii. Dwa maładyja Bengalcy napali anahdaj na anhlickaha hubernatara John Andersona, stralajučy ŭ jaho z rewalweraŭ, ale nie papali. Napaśnikaŭ aryštawali. — Treba zaznačyć, što na hetaha-ž hubernatara byŭ napad letaś, a papiarednik jahony pieražyŭ tojesamaje ŭ 1923 h. Znača heta, što Bengalcy majuć užo dosyć anhlickaj apieki.

Juhasłaŭska-baŭharskaje parazumieńnie. Niepryjaźń pamiž Juhasławijaj i Baŭharyjaj pachodzić z časoŭ Bałkanskaj wajny 1912—13 h. Apošnim časam adnak zaŭwažwajecca ŭ susiedzkich adnosinach hetych dźwuch dziaržawaŭ značnaje palepšańnie. Juhasłaŭski ministr Jewtič pryjechaŭ anahdaj ŭ Baŭharyju ŭ hości i byŭ na pryniaćci ŭ karala Baŭharyi Barysa. Dahadwajucca, što ŭ chutkim časie pamiž Juhasławijaj i Baŭharyjaj budzie padpisany dahawor „pryjaźni," jaki maje być padobnym da hetkaha-ž dahaworu pamiž Polščaj i Niamieččynaj. Da hetaha juhasłaŭska-baŭharskaha dahaworu majuć paśla dałučycca i rešta bałkanskich dziaržawaŭ. Jak bačym i tut tworycca niešta padobnaje da wysunutaha hod tamu nazad kliču „Bałkan dla Bałkanu!" Jano tak musić i być pawinna.

Min. J. Bek wyjechaŭ u Rumyniju. Što na Bałkanie ciapier rodzicca nowaje žyćcio, pakazwaje i toje, što tudy wyjechaŭ anahdaj i polski ministr zahraničnych spraŭ pałkoŭnik J. Bek.

ZKRAJU.

Suchamień, pažary. Rańniaja, ale i suchaja sioletniaja wiasna šmat u jakich miascoch kraju ŭžo siahońnia baluča dajecca ŭ znaki: aziminy pačynajuć žaŭcieć, jarawyja zasiewy słaba ŭschodziać. Adčuwajecca patreba doždžu.—Jašče bolš niebiaśpiečny ŭ hetu paru pažary, ab jakich apošnim časam čuwacca što raz čaściej. Anahdaj hetki pažar u Starasielcach pad Biełastokam spaliŭ 32 žyłyja pamieškańni, 41 humno. Straty wynosiać sotni tysiač załatowak.

Z WILNI.

Wajskowyja konferenayi. U pieršych dniach h. m. u Wilni prabywaŭ maršałak Piłsudzki, jaki, zhodna z pawiedamleńniami hazetaŭ, adbyŭ tut 2 h. m. naradu z wajskowym načalstwam.

Ceny na Wilenskaj biržy 8.V.34. Za 100 kilo: Žyta II — 12 zł. 50 hr., pšaničnaja muka 0000 A. luks. — 29 zł. 37 hr. — 30 zł. 25 hr., žytniaja muku 55 prac. — 22 zł 50 hr., žytn. muka sitkowaja — 16 zł., žytniaja muka razowaja — 16 zł. 50 hr.

Piśmy z wioski.

Pažar u Łapach.

19 IV. h.h. u samuju noč, kala dwanaccataj hadziny, u Łapach (Biełast. paw.) razyhraŭsia wialiki pažar. Bušawaŭ jon roŭna čatyry hadziny, a narabiŭ škody da troch milijonaŭ złotych. Zhareŭ adzin wialiki budynak kazionnaj fabryki wahonaŭ. Budynak heny byŭ daŭžyni sto metraŭ, a šyryni wosiemdziesiat. Ahoń šuhaŭ pad samaje nieba. Tam hareli zapalnyja materyjały, jak benzyna, nafta, smała, maź i roznyja padobnyja im rečy. Pažar raptam uźniaŭsia, byccam sumysłu padpaleny. Mnoha darahich mašynaŭ tam zhareła. Zhareŭ 31 pasažyrski wahon, šeść wahonaŭ tolki što zroblenych z samaha žaleza i pa najnawiejšaj modzie.

Staršy inžynier, haspadar fabryki, ubačyŭšy pažar, śpiašyŭsia tudy, ale na darozie ŭpaŭ i adrazu pamior.

Ja ŭ hetu noč na dwaccać wiorst ad pažaru stajaŭ u waknie swajej chaty i ŭ dal hladzieŭ na pažar. Ad pažaru kruhom było tak widna, što možna było swabodna čytać hazetu. A na dware ŭ pawietry takaja cišynia panawała, što wiecier ani dychnuŭ.

Hetu noč ja bačyŭ wialikuju trywohu ŭ biełarusoŭ našaj wakolicy. Siarod nočy ludzi ŭsie paŭstawali i doŭha paśla nia išli spać. Jany hladzieli na pažar dy rozna dumali i hawaryli pra heny pažar. Usie chacieli zhadać, hdzie jon zdaryŭsia. Kruhom nas sabaki žałosna wyli, bydła ŭ chlawoch rykała, a słabiejšyja biełaruskija natury, dyk až płakać pačynali.

Nazaŭtra my chutka dawiedalisia, što pažar byŭ u Łapach. Nam stała tady škoda tych rabotnikaŭ, jakija pa pažary astanucca biaz pracy, a najhorš, što rabotnikaŭ tam pracawała mnoha i z našych biełaruskich wiosak. Nam było škoda i tych wialikich strataŭ na henym pažary, bo i naš tam mazol pajšoŭ z dymam. Harełaž tam usio kazionnaje, a i my na heta dawali swaje padatki.

Hasili pažar miascowyja pažarniki, a im u pomač šykba padjechali pažarniki biełastockija. Pad kaniec pažaru z roznych bakoŭ panajaždžała mnoha wiaskowych pažarnikaŭ. Jany tolki tam pastajali, pahladzieli, dy chutka nazad wiarnulisia Biełastockija pažarniki nadta sprytnyja i bahatyja. Ich pažarnyja mašyny i inšyja pryłady zusim eŭropejskija. Jany tolki adny i zdoleli patušyć heny pažar u Łapach.

Maŭčać ludzi ciapier, našy biełarusy, pra henaha inžyniera, što pamior u hety pažar. Kali jon žyŭ, dyk biełaruskija rabotniki ŭ jaho nie wialikuju łasku mieli. Nie adzin biełarus rabotnik u dušy swajej klaŭ henaha inžyniera. Ale ciapier biełarusy jamu darawali ŭsie hrachi jahonyja. Da polskich rabotnikaŭ dyk jon byŭ dobry.

Nam tut na wioscy, kala Łap, na naš haspadarski rozum usio zdajecca, što pažar hety pryčyniła zwyčajnaje niadbalstwa kiraŭnikoŭ henych fabrykaŭ. Jany zajšli nadta daloka u peŭnaści, što tam, u Łapach usie swaje, usie pryjacieli publičnaha dabra. Až tut praktyka niešta druhoje pakazała. Da pilnawańnia takoj fabryki było pastaŭlena zusim mała ludziej. U Łapach na fabrykach usie nadta bjuć na aščadnaść, a zabywajucca pra toje, što skupy dwa razy tracie

Łapy heta etnahrafičny rubież Polščy. Ich nazwać biełaruskimi nia možna. Jany pałožany za Narwaj, u Łomžanščynie.

Padłapawiec.

Biełarusy ŭ polskaj arhanizacyi.

Wialejski pawiet. Jość i tut polskich arhanizacyjaŭ, dy i nia mała. U hetych arhanizacyjach, razumiejecca, pazapiswana siabrami biełaruskaja moładź. Śpiarša tam naša moładź prosta źbiwałasia z pantałyku, a ciapier ačuniwaje i biarecca za swajo.

U Habitacyi na 2 hi dzień Wialikadnia polskaje Koła Młodzieży Wiejskiej ładziła biełaruskaje pradstaŭleńnie; pradstaŭlali kamedyju „Ameryka ŭ łaźni." Miascowaja palicyja nadta-ž adradžała, kab nia ładzili biełaruskaha pradstaŭleńnia i strašyła, što nichto nia pojdzie na henaje pradstaŭleńnie. Chłopcy adnak pastawili na swajom, a narodu było poŭna.

Sława Tabie, biełaruskaja moładź, što Ty i ŭ polskich arhanizacyjach robiš biełaruskuju rabotu.

U Kulikawie hetkaje-ž koła polskaj arhanizacyi niadaŭna razwaliłasia. Tam taksama byli siabrami biełaruskija chłapcy i dziaŭčaty. Kiraŭniki hetaha koła nadta prycisnuli siabroŭ i zawiali paradak papolsku. Siabry biełarusy heta dahledziŭšy, uziali i wypisalisia ŭsie z hetaj arhanizacyi. Ciapier tam upisany tolki dzieci, što nia majuć hołasu na schodkach.

Cikawy.

Da lepšaj doli!

Kimiany. Šumskaj hm. PPS što hod światkuje dzień 1 maja i idzie tady pachodam pa ważniejšych wulicach miesta. Zwyčajem hadoŭ minułych i sioleta abchodzili socyjalisty dzień 1 maja ŭ Wilni. Na pachodzie zdaryłasia być i mnie. Paśla akademii ŭ miestawaj zali wyšli pachodam i išli śpiawajučy wulicami Wilni. Śpiawali nia tolki pieśni socyjalistyčnyja polskija, ale tak ža i hymn rewalucyjny biełaruski „Ad wieku my spali". Jak widzim, polskija socyjalisty hetym padkreślili solidarnaść da ŭsich pracoŭnych. Dyk my Biełarusy biaromsia za wyzwolnuju pracu, bo my i tak astalisia daloka ad našych susiedziaŭ Niama što čakać i ahladacca na niekaha. Nikoli dla žadnaha narodu nichto nia daŭ wolnaści, a narody sami zdabywali jaje. Hetaha majem prykład z krajoŭ susiednich: z Polščy, Čechasławacyi, Litwy, Łatwii i Estonii.

Znača, treba pracawać i zmahacca. Ciapier, kažam, Biełarus pačuŭ užo patrebu aświety i to aświety swajej ŭłasnaj, a tak-ža pačuŭ patrebu swajej niezaležnaści. Astajecca tolki zdabyć heta ŭsio.

Sasnoŭščyk.

Żywiecca — to skokam, to bokam.

w. Ališki, Biełastockaha paw. Pamiž inšymi wioskami kruhom Biełastoku prytuliłasia i naša wiosačka Ališki. Jana—jak raz u mieru, nie wialikaja i nie małaja. Jana mileńkaja, jak hena jaječka. Usio tam znajdziecca: i dreŭca, i harodčyk, i kwietka, i les, i piasok, i rečka. Chaty ŭ nas strojnyja. Wokny malawanyja na bieła, a padłohi, jak i ŭsiudy, na čyrwona. U chatach stajać jasieniowyja šafy, miakkija kanapy i kresły, na padłohach dywany, a pa kutoch wazony. U Ališkach usie haworać pabiełarusku.

Dziaciej na wulicy ŭ nas poŭna, a babskija jazyki ŭ našych kabiet, dyk doŭhija, jak ručniki. Jany časta niawinnaha čaławieka tak abmyjuć, što toj papomnie heta doŭha!

Praŭda, u našaj wioscy i wypadki zdarajucca takija, ab jakich hawaryć usim chočycca! U nas niadaŭna mužyk žoncy try zuby wybiŭ. Dyk ci-ž ludzi ab hetym hawaryć nia buduć?

Wialiki świet psuje našych ludziej! choć, papraŭdzie haworučy, dobraha čaławieka nia moža sapsawać ani chto!

Možna kazać, usio žyćcio našy mužčyny pa čyhunkach jeździać. Mnoha z ich pracuje ŭ Biełastoku i Starasielcach na wakzałach. Našych spatkać možna na fabrykach až u Łapach.

U našych Ališkach ludzi pnucca ŭsio da wyšejšaha. Z našaj wioski pawychodzili ważnyja inžyniery, ale jany ciapier niejdzie ŭ świecie, ab nas zabylisia, a my ab ich taksama. Z henych wučonych nijakaj dla nas karyści. Jany na't i swaim rodnym ničoha nia prysyłajuć.

Z našaj wioski wyšaŭ adzin małady ksiondz, Barsuk, ale adrazu jon u palaka pierarabiŭsia.

Ale ja chaču hawaryć ab našych ludziach u samych Ališkach. Jość u nas adzin čaławiek, ab jakim nadta mnoha našy kabiety haworać. Jon pracuje ŭ Starasielcach. Za im-ža ciažka usiudy chadzić i jaho pilnawać. A ludzi i pra heta ŭ nas haworać. Im-ža jazyka nie zawiažaš. Nia ŭsiu jon pensyju da chaty prynosie. A ŭ chacie z hetaha padymajecca swarka, nu i hutarki ŭ našych Ališkach. Ale ŭ kaho siońnia ŭ Ališkach niama zwadki ŭ chacie, kali tutaka ŭsim ciažka žywiecca na świecie?

Taki, choć i ważniejšy na čyhuncy służaka, atrymliwaje tolki 120 załatowak u miesiac. I prachawaj ty hetym siamju cełу miesiac! Prybiary žonku, nakarmi dziaciej, a ich-ža i padwučyć treba.

Na ŭsio heta hrošaŭ nie staje, a tady zwadka ŭ chacie! Čaławiek każdy hrešny, z niastačy kryčyć na žonku i dziaciej nie žaleje. Susied moj čatyroch synoŭ, jak duboŭ trymaje ŭ chacie Jany ŭ Biełastoku pakončyli himnazii, a ciapier biez miajscoŭ. Baćkaŭski chleb jaduć darma. I jak-ža baćku nie zławać z hetaha?

Jość u nas dwa chłapcy druhija—strojnyja, maładyja i krychu na't padwučanyja. Jany ŭžo abciorlisia až kala ŭniwersytetu. Baćki chočuć ich na ksiandzoŭ wykirawać. Ale, widać, im u ksiandzy iści nia chočycca. Adzin užo niekudy wyjechaŭ pad Paznań i tam znajšoŭ sabie službu, a druhi kala domu na bruku kamieńni nahami abiwaje.

I hetyja studenty našy nie zabylisia hawaryć pabiełarusku. Ale štož, kali z ich biełaruskaja sprawa nia maje anijakaj karyści. Našy ŭ Ališkach studenty choć i pabiełarusku umiejuć, ale ŭ dušy swajej jany biełaruskaha ničoha nia majuć. Jany razyšlisia ciapier pa susiednich wioskach i arhanizawać pamahajuć niejkich „legionów młodych."

A—k.

Što pawinna čytać biełaruskaja moładź?

Pieradusim „Ślach Moładzi"

jaki źjaŭlajecca adzinaj niezaležnaj časopisiaj biełaruskaj moładzi.

„Ślach Moładzi" wychodzić užo šosty hod choć raz na miesiac, ale akuratna i apošnim časam u pabolšanym farmacie z ilustracyjami.

„Ślach Moładzi" drukujecca litarami kirylskimi i łacinskimi i dziakujučy hetamu jość jon dastupny ŭsioj hramatnaj bieł. moładzi.

„Ślach Moładzi" jość časopisiaj narodna-niezaležnicka-biełaruskaj i biespartyjnaj.

„Ślach Moładzi" źmiaščaje cikawyja artykuły z historyi, krajaznaŭstwa, pryrodaznaŭstwa, z haliny samaŭzhadawańnia, a tak-ža artykuły ab sučasnym biełaruskim žyćci.

„Ślach Moładzi" wiadzie bahaty addzieł biełaruskaje literatury, addzieł dla małodšych, kutok razrywak i padaje mnoha cikawakarysnych wiestak z biełaruskaha i ŭsieświetnaha žyćcia.

„Ślach Moładzi" apošnim časam drukuje na swaich bačynach cykl duža cikawych artykułaŭ wiedamaha biełaruskaha dzieječa **Ad. Stankiewiča** z historyi biełaruskaha palityčnaha ruchu, pryhožabadzioruju paemu wydatnaha maładoha biełaruskaha paeta **M. Mašary** p. n. *„Śmierć K. Kalinoŭskaha"*, pracy i twory inšych wydatnych biełaruskich kulturnych pracaŭnikoŭ, paetaŭ, piśmieńnikaŭ i publicystaŭ.

Padpiska na „Ślach Moładzi" na hod kaštuje ŭsiaho 2 złoty, pry tym stałyja padpiščyki atrymliwajuć premii z bieł. knižak.

Wypiswać i padpisku słać na „Ślach Moładzi" treba na nastup. adras:

Redakcyja „Ślach Moładzi", Wilno, Zawalnaja wul. 1—3.

Redaktar Jan Paźniak — Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1— 3. — Wydawiec: A. Šutowič